

**Pilinszky János: Harmadnapon – Kondor Béla:
Illusztráció a Harmadnapon című vershez
A deskriptív-explikatív strukturális interpretáció aspektusai
*Et resurrexit tertia die***

0. Egy komplex kommunikátum és a deskriptív-explikatív strukturális szöveginterpretáció

Ebben a fejezetben egy verbális és vizuális nyelvi összetevőből felépített kommunikátum verbális nyelvi anyagának első fokú (és részben másodfokú) deskriptív-explikatív strukturális interpretációját kísérem meg bemutatni vázlatosan, a jelölő-jelölt szerkezet 'domináns'-nak tekinthető hordozóira szorítkozva.¹ A procedurális interpretáció aspektusai az 5. fejezetben kerülnek előtérbe.

Az interpretáció elméleti háttérét a szemiotikai textológia modellje alkotja, amelynek fogalmi apparátusára, terminus technicusaira vonatkozóan itt csupán a *Szemiotikai szövegtan* című periodika eddig megjelent tizenhat kötetére hivatkozom globális bibliográfiai információként.

A komplex kommunikátum verbális nyelvi összetevője Pilinszky János *Harmadnapon* című költeménye, amely először a *Kortárs* című folyóirat 1954. júniusi számának 904. oldalán jelent meg. Itt vizsgált formája a Pilinszky János *Összegyűjtött versei* című kötet 42. oldaláról való (lásd T'). Soraihoz hozzárendelek egy angol fordítást is, amely a PILINSZKY: 1991. 79. oldaláról származik.

T'

HARMADNAPON

És fölzúgnak a hamuszín egek,
hajnalfele a ravensbrücki fák.
És megérik a fényt a gyökerek.
És szél támad. És fölzeng a világ.

Mert megölhették hitvány zsoldosok,
és megszűnhetett dobogni szive –
Harmadnapra legyőzte a halált.
Et resurrexit tertia die.

THREE DAYS LATER

And they resound, the ash-gray skies resound
with them the trees of Ravensbrück at dawn.
And the roots sense the brightness int he ground.
There comes a wind. The world send mighty tones.

For killed he might have been by paltry knaves,
his heart might vell have ceased to beat at three –
but three days later he defeated death.
Et resurrexit tertia die.

A költeményhez Kondor Béla készített illusztrációt (lásd T'' az 1. ábrán), melyet TÜSKÉS TIBOR *Pilinszky János alkotásai és vallomásai tükrében* című kötetének 187. ol-

daláról vettem ide (minthogy eredetije tudomásom szerint csak a Magyar Nemzeti Galériában található meg).

T''

1. ábra

Az így felépülő verbális és vizuális vehikulum PETŐFI tipológiai keretében (PETŐFI: 2001.) a (2) / 'Kp + Vb' jelű (KP = képi, VB = verbális) altípus hozzárendelő alosztályába tartozik (lásd még az 1. fejezetben).

Az explikatív interpretáció eredményeit az illusztrációhoz fűzött kommentárokkal is megpróbálom elmélyíteni (és fordítva).

1. A T' verbális összetevőhöz rendelhető vehikulum-imágó (VeIm)

1.1. A *figura* vizuális (primer) imágójának létrehozásakor különbséget tehetünk egy címként felfogható és egy általa dominált szövegrész vehikuluma között.

1.2. A címrész és az általa dominált szövegrész vehikulumának betűtípusa nem azonos.

1.3. A (verbális nyelvi) szöveg a versekre vonatkozó konvencionálisnak tekinthető ismereteinknek megfelelően van szedve.

1.4. A *notáció* vizuális (primer) imágójának létrehozása során megállapítható, hogy a címrész egy határozói kifejezés, az általa dominált, két négysoros versszakra tagolt szövegrész pedig többnyire ponttal lezárt szövegmondatokból (kompozícióegységekből [= leFcK..]) áll (lásd a T' / 4 reprezentáció K.. jelű szimbólumait). A csak magyarul tudó interpretátor számára gondot okozhat az [leFcK01] kompozícióegység *ravensbrücki* ele-

me (lásd T' / 7 reprezentáció), valamint a latinul íródott [leFcK07] kompozícióegység („Et resurrexit tertia die”: ’És feltámadott a harmadik napon’).

1.5. Az akusztikus vagy auditív (szekunder) vehikulum-imágó konstitutív tényezői (a figurális és a notációs aspektusokat a T' lexikai és a poétikai arculatára együttesen vonatkoztatva): a hangsúlyviszonyok, a szólamok, a melódia, szünetek, a rímstruktúra stb.

2. A T' verbális összetevőhöz rendelhető kontextuális formáció (Fc)

2.1.1. A T' lexikai kontextuális formációjának (leFc) mikroegységei (lásd T' / 1 reprezentáció) többé-kevésbé eleget tesznek a konvencionálisnak tekinthető elvárásainknak; a megszűnhetett és a szíve kifejezésekben e helyütt kurzív szedéssel kiemelt magánhangzók hosszúsága azonban eltér a magyar helyesírás szabályaitól.

2.1.2. A mikroegységek összetevőit a lexikai egységek Sg.3. és Pl.3. személyragos alakjai dominálják.

A T' / 1 reprezentációban a rövidítések nagyjában-egészében megegyeznek a *Magyar értelmező kéziszótár (MÉrtKSz)* rövidítéseivel; értelmezésük megkönnyítésül: FőN: főnév, MeN: melléknév, IgN: igenév, HSz: határozószó, KSz: kötőszó, NEI: névelő, fn-i: főnévi, tn: tárgyatlan, ts: tárgyas stb.

T'/1 reprezentáció

a	Nel	a	
dies, diei	FőN	die	Sg. ablativus
dobog	Ige	dobogni	
	tn	dobog+ni	Ige+IgN. képző (fn-i)
ég	FőN	egek	
		eg+ek	FőN+többszjel
és	KSz	és	
et	KSz	et	
fa	FőN	fák	
		fá+k	FőN+többszjel
fény	FőN	fényt	
		fény+t	FőN+tárgyrag
-felé	HSz utótag	(hajnal)fele	
felzúg	Ige	fölzúgnak	
	tn	föl+zúg+nak	IgK+Ige [alanyi ragozás] kijelentő mód, jelen idő, Pl.3.
gyökér	FőN	gyökerek	
		gyöker+ek	FőN+többszjel
hajnal	FőN	hajnalfele	
		hajnal+fele	FőN+HSz utótag
halál	FőN	halált	
		halál+t	FőN+tárgyrag